

Undervisningsarbeidarar og dåpsopplæring i Den norske kyrkja

Hans Austnaberg
VID vitenskapelige høgskole

Abstract

The main research question of this article is how educational workers in the Church of Norway experience their contribution in connection with baptism in their local congregation. The article is based on qualitative research interviews in two dioceses in the Church of Norway, with six educational church workers in six different congregations. They have different titles, partly due to educational background, and two work in city churches, two in suburban churches and two in countryside churches. The theoretical perspectives are taken from the national terms of employment for catechists and the national plan for Christian education, different concepts for knowledge and learning, and how educational workers in the Church of Norway construct identity in relation to church education. Several of the educational workers seldom teach about the content of baptism. In spite of this, they see baptism as important and as the point of departure for all Christian education. Both the national terms of employment for catechists and the national plan for Christian education emphasise that their responsibility is to further baptismal instruction and equip children to live a baptismal life, but it does not seem that all the educational workers interpret this to comprise teaching the content of baptism, which they often delegate to the ministers. Their pedagogy is marked by a focus on practical issues connected to baptism. It seems as they to a little extent connect their identity to work with baptism, maybe because of the long tradition of the minister as responsible for this area. The author calls for more research with a larger number of respondents and challenges the churches to reflect and discuss how to continue a co-operation between ministers and church education workers now that the church education reform is running.

Keywords: Baptism, church education workers, Church of Norway, empirical research

Innleiing

Den norske kyrkja har dei siste åra satsa sterkt på dåpsopplæring,¹ ikkje minst på bakgrunn av ein dokumentert nedgang i talet på kyrkjemedlemmer som døyper barna sine (Høeg & Gresaker, 2015, Hegstad, 2019: 11). Bispemøtet slår fast at kyrkja vil ha ekstra merksemd på

---

¹ I denne artikkelen brukar eg «dåpsopplæring» som samlenemning for arbeidet med dåp i lokalkyrkjelyden. Det er i tråd med bruken av omgrepet i «Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer», § 2 (Barne- og familiedepartementet, 2005) og «Tjenesteordning for menighetsprester», §2 b) (Barne- og familiedepartementet, 2016).

dåpen òg i 2020, og i januar sende bispemøtet ut ein tekst om gåva i dåpen til opplesing i kyrkjene, som blei mykje debattert i dagspressa (Bispemøtet, 2020a). Dette blei følgt opp av Bispemøtet med heftet *Livstegnet. Et hefte om dåpen* (Bispemøtet, 2020b).

Prestane har vore sentrale i dåpsopplæringa på lokalplanet i kyrkja, og i tenesteordninga for kyrkjelydsprestar er det å utføra dåps- og konfirmasjonsopplæring nemnt spesielt (Barne- og familiedepartementet, 2016: §2b). I ei undersøking frå 2001 om prestars og kateketars rolle i kyrkjelyden si undervisningsteneste, hevdar Harald Horgen at mange prestar fram til då opplevde seg nærast eineansvarlege for dåpssamtalen med foreldre (Horgen, 2001: 68). Med innføringa av trusopplæringsreforma frå 2004 har mange nye undervisningsarbeidarar² blitt tilsette i lokale kyrkjelydar, og det ligg slik til rette for meir samarbeid. Forsking har vist at staben til ein viss grad samarbeider om trusopplæringa (Schmidt, 2012), og særleg om gudstenesta (Klevmoen, 2016). Men i kva grad deltek undervisningsarbeidarar i dåpsopplæringa? Der dåpssamtalen blir gjennomført som dåpssamling for fleire dåpsbarn og foreldre er det ikkje uvanleg at trusopplærar er med på samlinga, då helst for å informera om trusopplæringa i kyrkjelyden (Austnaberg, 2019). Korleis undervisningsarbeidarane elles tenkjer om rolla si i samband med dåp er lite utforska. Biskop Atle Sommerfeldt hevdar at «Vi har [...] registrert en betydelig usikkerhet om dåpens betydning blant mange av dem som er satt til å formidle dåpens innhold i møte med barn, ungdommer og deres foreldre.» (Sommerfeldt, 2020: 14) Mi hovudproblemstilling i denne artikkelen er å gi eit empirisk bidrag til korleis nettopp undervisningsarbeidarar erfarer deltakinga si i dåpsopplæringa i lokalkyrkjelyden.

Det har vore forska på ulike *dåpstema* dei siste 10-12 åra. Det gjeld doktoravhandlingar (Høeg, 2008; Hammar, 2009; Graff-Kallevåg, 2015), rapportar (Høeg & Gresaker, 2015; Rafoss, 2016), masteroppgåver (Tinderholt, 2013; Valen-Sendstad, 2013; Moe, 2016; Vikre, 2017) og artiklar (Høeg, 2011; Norheim, 2012; Hegstad, 2017; Alfsvåg, 2019). Kyrkjemøtet tok i 2015 opp ulike sider ved *undervisningstenesta* i Den norske kyrkja (Kirkemøtet, 2015: sak 7), og same året kom ein rapport som kartlegg undervisningstenesta. Dåpsopplæring blir ikkje tatt opp spesielt, men kartlegginga viser at faktorar knytt til relasjonar og samarbeid er viktige for at tilsette skal bli lengre i stillingane, samt at mange tilsette opplever uklar lokal oppgåveforståing (Horsfjord et al., 2015: 9). Samarbeid om dåpssamlingar mellom prestar og undervisningsarbeidarar blir tatt opp i Austnaberg, 2019, samt utfordringar desse to faggruppene opplever i dåpsopplæringa i lokalkyrkjelyden (Austnaberg, 2018). Når kyrkja skal kommunisera om dåp må det handla om innhaldet i dåpen, ikkje om «institusjonell selvpopholdelsesdrift», hevdar Harald Hegstad med referanse til nedgang i tal på foreldre som døyper barna sine (Hegstad, 2020). I boka *Dåpen. En nådens kilde* gir Hegstad ei framstilling av luthersk dåpsteologi i vår økumeniske samtidskontekst, der dåpen som teikn og prosess særleg blir løfta fram (Hegstad, 2019). Biskopane sitt hefte om dåpen, *Livstegnet*, er tenkt å

---

² Med «undervisningsarbeidar» siktar eg i artikkelen til kateket, kyrkjelydspedagog og/eller trusopplærar (Horsfjord, Sørensen, Heiene, Leganger-Krogstad, & Holmqvist, 2015: 6), som alle har eit ansvar for undervisningstenesta i lokalkyrkjelyden. Det er forskjellige kvalifikasjonskrav knytt til desse stillingane: Masterutdanning for kateket (Barne- og familiedepartementet, 2005: § 4), bachelorutdanning for kyrkjelydspedagog (Horsfjord et al., 2015: 26), medan det ikkje er formelle kvalifikasjonskrav til trusopplærar (som heller ikkje er ein formell tittel, men blir brukt slik i mange lokalkyrkjelydar. Sjå Horsfjord et al., 2015: 6).

vera eit ressurshefte, der formålet er å skapa samtale og refleksjon om dåpen mellom tilsette, sokneråd og frivillige (Bispemøtet, 2020b).

Sjølv om det er forska på og skrive mykje om dåp i den seinare tid er ikkje undervisningsarbeidarar sine erfaringar knytte til eiga rolle i formidling av dåp systematisk undersøkt, noko eg ønskjer å gjera i denne artikkelen. Det er gitt formelle føringar som seier at det er kateketen som leier undervisningsarbeidet i lokalkyrkjelyden (Barne- og familiedepartementet, 2005: §2), og derfor meiner eg at det er viktig å utforska korleis undervisningsarbeidarane erfarer deltakinga si i dåpsopplæringa.

Eg vil først presentera metoden for den empiriske undersøkinga og det empiriske materialet eg har brukt i artikkelen. Deretter gir eg nokre teoretiske perspektiv, før eg legg fram analysane og funna frå materialet. Etter ei drøfting av dei viktigaste funna, konkluderer eg og peikar på implikasjonar for vidare forskning og kyrkjeleg praksis.

Materiale og metode

Materialet inngår i ei større empirisk undersøking, som blei gjennomført i 2017 med støtte frå Kyrkjerådet, «Det lutherske dåpssynet i trusopplæringa». Det er ei kvalitativ undersøking, der målet har vore å utforska dåpsforståing og dåpsformidling hos prestar og undervisningsarbeidarar. Kvalitativ forskning blir brukt for å utforska korleis menneske gir mening til aktivitetar, situasjonar og hendingar. Denne forskingstradisjonen gjer det mogleg å få ei djupare forståing av tematikken ein ønskjer å undersøkje (Leavy, 2014: 2). Martyn Hammersley definerer kvalitativ forskning som

a form of social inquiry that tends to adopt a flexible and data driven research design, to use relatively unstructured data, to emphasize the essential role of subjectivity in the research process, to study a small number of naturally occurring cases in detail, and to use verbal rather than statistical forms of analysis. (Hammersley, 2012: 12)

Eg har i denne artikkelen brukt semistrukturerte kvalitative forskingsintervju som metode, definert av Kvale & Brinkmann som «an interview with the purpose of obtaining descriptions of the life world of the interviewee in order to interpret the meaning of the described phenomena» (sitert i Brinkmann, 2014: 286-287). Staden for intervju var lokalkyrkjelyden, der prest og undervisningsarbeidar var tilsette. Kvart intervju varte i ca. 60 minutt og eg gjorde elektroniske opptak.³ Desse blei transkriberte ord for ord og eg har analysert materialet ved

---

³ Intervjua starta med at eg munnleg presenterte prosjektet, samstundes som eg gav informantane skriftleg informasjon om formål og gjennomføring. Eg spurde korleis dåp blei formidla i deira kyrkjelyd, og korleis dei sjølve formidla dåpen. Vidare spurde eg om ulike dåpstema som barnedåp – vaksendåp, udøypte, dåpsliturgi, dåp og tru og kva dei meinte innhaldet i dåpen var. Spørsmål om dåp og opplæring var òg med i intervjuguiden, samt eit ope spørsmål om dei ville nemna andre ting ved dåpsforståing og dåpsformidling, som eg ikkje hadde vore inne på.

hjelp av dataverktøyet NVivo. Til artikkelen brukar eg intervju av to kateketar, tre kyrkjelydspedagogar og ein trusopplærar. Dei arbeider i Bjørgvin og Stavanger bispedømme i Den norske kyrkja. Det er tre kvinner og tre menn, og eg har gitt dei fiktive namn. Fem av dei er 41-50 år og ein over 50 år. Nina, kyrkjelydspedagog, og Vemund, trusopplærar, arbeider begge i ein bykyrkjelyd av folkekyrkjetypen (Hegstad, 2008: 156-159). Ole og Mons arbeider i det Hegstad kallar arbeidskyrkjetypen, og begge er vigsla kateketar. Selma og Frida, begge kyrkjelydspedagogar, arbeider i bedehuskyrkjetypen.

Trass i kritikk av intervju som forskingsmetode (Hammersley, 2012: 67-80), meiner eg at intervju er eigna til å få fram ei djupforståing frå informantane om dåpsopplæring og kva dei tenkjer om eiga deltaking. Eg er klar over at eg som intervjuar påverkar informantane både gjennom forskingsdesign og dei spørsmåla eg stiller, men nettopp det semistrukturerte intervjuet gjer det mogleg for meg å fylgja opp interessante utsegner. Eg har i intervjusituasjonen vore merksam på eiga rolle som forskar og prest, og eg har vore lyttande og open for nye innsikter. Sidan eg er ute etter å utforska korleis informantane erfarer og opplever rolla si i dåpsopplæringa, tenkjer eg at intervju gir viktige innblikk i dette.

Teoretiske perspektiv

Eg vil først peika på formelle føringar for undervisningsarbeidarane si deltaking i dåpsopplæringa, som me finn i *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer* og trusopplæringsplanen *Gud gir – vi deler. Plan for trusopplæring i Den norske kyrkja*. For å kunna analysere korleis dåp blir presentert, knyter eg til omgrep innan pedagogisk teori. Deretter vil eg gi nokre perspektiv på fagfeltet kyrkjeleg undervisning, knytt til identitet som fagpersonar og oppgåver.

Første del av § 2, formålet for katekettenesta, i *Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer* er særleg relevant: «Kirkens undervisningstjeneste har som formål å fremme dåpsopplæringa i menigheten, styrke troen hos alle døypte, gi hjelp til livsmestring og kalle til etterfølgelse. (Barne- og familiedepartementet, 2005) I *Gud gir - vi deler. Plan for trusopplæring i Den norske kyrkja* blir dåp omtala ofte (Kirkerådet, 2010). Planen slår fast at trua på den treeine Gud blir overlevert ved dåp, og at dåpen gir den døypte fullverdige del i Guds rike (s. 5, 8). Dåpen er grunnlaget for trusopplæringa (s. 24), som skal leggja til rette for at barn og unge kan utrustast til å leva i dåpen (s. 5). Under aspektet Tru og tradisjon i kyrkja er sakramenta eit obligatorisk tema. Det blir sagt at «barn og unge skal lære om dåpen og nattverden som nådemiddel og grunnlag for trua». Forslag til konkrete undertema når det gjeld dåp, er «død og oppstode med Kristus» og «krossmerket i dåpen og i kvardagen» (s. 16). I gjennomgangen av dei første leveåra 0-5 år blir det slått fast at kontakten i samband med dåp er eit viktig utgangspunkt for kyrkjelyden sin kontakt med heimen gjennom heile oppveksten. Eit sentralt fokus er informasjon og samarbeid rundt dåpsdagen (s. 19). I gjennomgangen av barndomsåra 6-12 år blir dåpsklubb for seksåringar nemnt som eit kjernetiltak, samt 10-årsjubileum for dåp (s. 21). Målet for konfirmasjonstida er «å vekkje og styrkje trua som blir gitt i

dåpen» (s. 23). I kapitelet om ansvarsforhold blir det slått fast at «kyrkjelydspedagogar, trusopplæringsmedarbeidarar og barne- og ungdomsarbeidarar planlegg og gjennomfører trusopplæringa» (s. 41), noko som må gjelda alle delar av opplæringa.⁴

Undervisningsarbeidarane deltek i dåpsopplæringa i ulik grad. For å kunna analysere og drøfta korleis dei utfører dette, vil eg nytta omgrepa «formidling», «sosialisering» og «aktiv deltaking». Omgrepa er gjensidig utfyllande og føreset kvarandre, men gir uttrykk for ulike måtar å forstå kunnskap og læring på. Formidling blir brukt om det lærarstyrte, ofte monologiske og kognitivt orienterte. Sosialisering inneber læring gjennom deltaking og erfaring, der tryggleik er viktig. Aktiv deltaking er forstått som ei aktiv utforsking mellom dei som lærer og praksisar, gjenstandar og personar, der dei lærande sine erfaringar og refleksjonar blir sett i spel i samtale (Fuglseth, Haakedal, & Schmidt, 2012: 60-61; Austnaberg, 2019: 53).

Harald Skarsaune (Skarsaune, 2019) spør kva identitet undervisningsarbeidarane knyter til *fagfeltet* «kyrkjeleg undervisning» og korleis den einskilde definerer fagfeltet? Identitet som *fagpersonar* kan vera knytt til formelle tilhøve som tenesteordning og arbeidsavtale, men òg til eigen kompetanse. Nokre av oppgåvene er felles for fleire tilsette, og Skarsaune spør kva *oppgåver* i den praktiske utføringa av yrket dei opplever er identitetsberande? (s. 204-205) I denne artikkelen er det interessant å undersøkje om dåpsopplæring blir definert inn i fagfeltet, og korleis feltidentiteten formar måten undervisningsarbeidarane ser på oppgåver og utfordringar som gjeld dåp. Korleis balanserer undervisningsarbeidarane mellom formelle føringar og oppleving av eigen kompetanse når det gjeld dåpsopplæring, og kva tenkjer undervisningsarbeidarane om oppgåvesamarbeid når det gjeld dåp?

Analyse og funn

På bakgrunn av ei nærlesing av det empiriske materialet har eg samla stoffet tematisk. Eg brukar sitat frå informantane som overskrifter og inkluderer mange sitat i presentasjonen for å tydeleggjera informantane si sjølvforståing og gjera presentasjonen meir transparent (Hammersley, 2012: 78-79).

«Det er jo på grunn av dåpen at vi driver trosopplæring, ikke sant?» (Nina)

Etter at Nina kyrkjelydspedagog har presentert dåpen som ei gåve som ikkje byggjer på presentasjon, seier ho:

---

⁴ I Bård Norheim sin analyse av *Gud gir - vi deler. Plan for trusopplæring i Den norske kyrkja*, hevdar han å finna ein radikal luthersk dåpsantropologi i starten, mens det vidare er dåpen som ressurs som blir framheva. Planen snakkar omtrent ikkje om mennesket som syndar og den brotne relasjonen til Gud, og det blir sagt lite om kva som ligg i frelse. Ressursteologien i planen blir heller ikkje sett i samanheng med kvifor det er nødvendig å døypa, noko han meiner fører til ei underkommunisering av dåpens kvifor og det kristne livet (Norheim, 2012: 366-369).

Det er hele trosopplæringens ansvar og mitt ansvar òg at det blir formidlet gjennom denne planen vi skal iverksette fra null til atten år, sant. Det er jo på grunn av dåpen at vi driver trosopplæring, ikke sant? Så det blir jo essensielt.

Dåp og trusopplæring blir her knytt organisk saman, og Nina gir uttrykk for at ho kjenner på eit ansvar for at dåpen blir formidla gjennom trusopplæringa. Korleis det skal gjerast og av kven går ho ikkje inn på her. At dåp er noko stort og viktig anar Nina òg frå ein samtale ho hadde med eit par som var usamde om dåp. Ho ville døypa; han ikkje, men han respekterte at mora ville det. Nina fortalte at dette møtet blei sterkt for henne: «[...] da må det jo være noe, altså, hva er det som bærer? [...] Og da aner jeg litt av storheten i det, i dåpen.» Mons kateket gir eit personleg vitnemål om kor viktig han sjølv opplever dåpen. Han knyter dåp til å det å forankra livet i noko større enn i seg sjølv eller i materielle ting. Det er å vera knytt saman med Han som døydde og stod opp igjen. Det blir opplevd meiningsfullt, «og dåpen er det for meg», seier han. Elles er det ingen som viser til formelle føringar for undervisningsarbeidarar når det gjeld deira deltaking i dåpsopplæringa.

«Nå er det ikke så veldig jeg underviser direkte om dåp» (Ole)

Fleire av undervisningsarbeidarane gir uttrykk for at dei i liten grad underviser om dåpen. Sjølv om Nina kyrkjelydspedagog gir uttrykk for at det ligg til hennar ansvar som kyrkjelydspedagog at det blir undervist om dåp i trusopplæringa, meiner ho sjølv at ho har undervist lite om dåp. Ho overlet stort sett dette ansvaret til sin prestekollega:

[...] hun [presten] pleier å ha innledningen om det da. Jeg er litt sånn fordi jeg ikke har det så dypt, det teologiske, så føler jeg meg ikke helt kompetent, men jeg vet at hun er så mye bedre fordi hun har levd i det så lenge og hun har formidlet det så lenge, så hun pleier nok å ha den biten der.

Nina seier at ho fleire gonger har prøvd å lesa seg opp på dette med dåp. Ho har leita etter gode formuleringar for å formidla dåpen, for ho synest ikkje ho har språket som kommuniserer det ut; «jeg har vegret meg litt». Ole kateket snakkar om at dei i kyrkjelyden har den rollefordelinga «at det ofte er presten som snakker om selve dåpshandlingen og teologien i dåpen». I dåpssamlinga snakkar Ole om trusopplæringa og inviterer til babysong i tilknytning til samlinga. Då eg kom for å gjera intervju, møtte Frida kyrkjelydspedagog meg med å seia at ho sikkert ikkje kunne bidra så mykje til prosjektet om dåpsforståing og dåpsformidling. Det var lite ho snakka om innhaldet i dåpen, sa ho. Helst var det dei praktiske tinga ho tok opp. Grunnen til at ho var tilbakehalden med å snakka om dåpen var, som ho sa: «jeg er ikke trygg på det med dåp». Vemund trusopplærar seier at han har vore lite involvert i å formidla dåps-syn. Han har rett nok vore med på dåpssamlingar, men det var for å knyta kontakt med dåpsfamiliær så tidleg som mogleg. Han slår fast at det er prestane som mest formidlar dåpen og seier om si deltaking på dåpssamlinga: «Jeg var der mer for å skape en stemning i forhold til hva babysang var, og invitere de inn til det.»

Selma kyrkjelydspedagog og Mons kateket står i kontrast til dei andre fordi dei både har eit ønske om å formidla dåpen og opplever at dei gjer dette ein god del. «Denne våren har jeg snakket mer om dåpen enn noen gang før,» seier Selma og ler. Gjennom samtale i matpausen på babysong har Selma oppdaga at det er to tema småbarnsforeldre er særleg opptekne av. Det er dåp, og om dei har fått barnehageplass. Dette er tema som går igjen mest på kvar samling, hevdar ho. Det er mest praktiske spørsmål omkring dåp foreldra er opptekne av, og det svarar ho på så godt ho kan.

Og det er da jeg prøver å komme inn med denne setningen at dette er den fantastiske gaven og prøve å følge litt med på hvem som skal døpe barna sine og hvem som har døpt barna sine og høre litt om erfaringene. Så begynner dialogen å gå om dåp.

Når eg spør Selma om korleis ho sjølv opplever det å formidla dåp, svarar ho at «spontant når du spør nå så er det glede. Det er glede og det er et privilegium, fordi jeg tror og har en veldig klar overbevisning på at det holder.» Det er tydeleg at Selma ikkje vik unna for å undervisa om dåpen. Ho viser òg til eit «veldig godt samarbeid med prestene her». Ho seier: «Det er jo soknepresten som har det faglige ansvaret om jeg lurar på noe. Og vi tenker mye høyt sammen og jeg har en del av formuleringene fra han som jeg bruker.» Det Selma i sitatet viser til som «denne setningen» er ei formulering ho har lært av presten, nemleg at «dåpen er den aller beste gaven vi kan gi våre barn». Denne setninga gjentek ho med jamne mellomrom i samtalar om dåp, seier ho.

I løpet av intervjuet snakkar Mons mykje om korleis han underviser om innhaldet i dåpen. Han har lenge hatt samlingar med udøpte konfirmantar, for å føra dei fram til dåp, og han preiker på gudstenester. Han seier:

Jeg er litt glad i å forkynne dåpen, jeg. I prekenen nå på søndag var det treenighetssøndag og dåpsbefalingen. Jeg hadde preken og snakket om treenigheten, men bruker dåpen. Altså, det var dåp i gudstjenesten, eh så det ble på en måte, hva betyr det at vi er døpt til den treenige Gud?

Av undervisningsarbeidarane er Mons den som har arbeidd lengst som kateket. Han viser til at han frå tidleg av har arbeidd mykje med den teologiske forståinga av dåp og hatt det høgt i bevisstheita. Mons viser ikkje spesifikt til samarbeid med presten når det gjeld dåpsopplæringa, utan at *det* utelukkar eit samarbeid.

«Det er Gud som er den handlende [i dåpen]» (Mons)

Mons kateket er den av undervisningsarbeidarane som er mest eksplisitt på kva han underviser om dåpen. Han ser ut til å ha funne ein berande metafor som han brukar i si undervisning, nemleg det å vera forankra i Kristus eller knytt saman med den krossfeste og oppstandne. Dåp forstår han som reell, det er ikkje berre noko symbolsk. Han knyter dåpen til noko svært positivt. Me «blir gjort til Guds barn», «Gud tek imot oss i dåpen». Han opplever at storheten i barsedåpsynet er blitt stadig tydelegare for han. Det er eine og åleine Gud som handlar og «vi kan ikke gjøre noe til og fra vår frelse på en måte, mer enn å ta imot». I undervisning av

konfirmantar, og særleg i konfirmantundervisning tilrettelagt for menneske med utviklingshemming, meiner Mons det er viktig å understreka ein stor og raus Gud, som alltid er der og tek imot når me kjem. Å snakka om tru som overtyding eller tillit blir «for meg nesten komplisert, det òg», seier han. Han vil heller fokusera på at tru er ein relasjon og det å koma til Gud. «Hvis du ønsker å ha det som Gud gir og hvis du vil det, så er dåpen det stedet hvor du viser det, men først og fremst så handler det om å komme til Gud.» I undervisning for udøypte startar Mons utanfor kyrkja, ved å gi ungdommane nøkkelen og be dei låsa seg inn. Det peikar på dåpen som døra inn til fellesskapet i kyrkja. Så både reflekterer han saman med dei udøypte konfirmantane og gir fakta om kva dåpen er, ut frå Bibelen. I tillegg samtalar han med ungdommane om dåpssalmar og hjelpelitteratur om dåpen, samt går gjennom og forklarar dåpsliturgien. Konklusjonen er at «Gud har noe stort, spennende og godt for deg!» Det handlar om det nye livet.

Selma kyrkjelydspedagog tek utgangspunkt i at dåpen er den finaste presangen eit barn kan få. Det er fordi Gud tek imot barnet og han vil vera saman med barnet gjennom heile livet, både i med- og motbakkar. Han er òg med i døden og til æveleg tid. Nokre gonger snakkar ho om at når presten tek handa på hovudet til barnet og velsignar det, markerer det at Gud har gitt barnet Den heilage ande. Gjennom dåpen blir barnet ein del av den store Jesus-familien. Dette er noko av det Selma plar seia i samband med dåp. Ho presiserer at kva ho tek med og korleis ho uttrykkjer seg, avheng av barna sin alder. Ho seier at dåpen «blir nesten som et vitnesbyrd i kirka at jeg kan få tro på at okay nå legger jeg det [barnet] i Guds hender». Det er viktig for henne som mor å sjå tilbake på dåpshandlinga på den måten.

Nina kyrkjelydspedagog synest det er viktig å formidla at «det er noe stort og hellig og et mysterium», «et hellig sakrament», «at det ligger noe stort og hellig i det». Fleire gonger gjentek ho at det er vanskeleg å setja ord på kva det er, og at det er vanskeleg å forklara. Me må berre «ha tillit til at det bærer». Ho vil formidla at det er ei gåve som ikkje byggjer på prestasjon. Ole kateket tenkjer at «du blir Guds barn når du blir døpt, du tar på en måte imot Jesus da, du blir kristen egentlig når du blir døpt». Når barna veks opp, må dei sjølve ta stilling til om dei vil «tilslutte seg til dåpen eller om de vil ta avstand til den». Dåpen er gyldig. Han samanliknar dåpen med ein båt, «du kan hoppe ut av dåpen og du kan komme tilbake til den». Når Ole har ei rolle der han seier noko om dåpen, snakkar han om «at du ble tegnet med korset, sant, og at du på en måte tilhører, du har fått Jesus sitt usynlige merke på deg». Her brukar han òg eit bilete som ei eldre kvinne hadde fortalt han: Ho hadde ein hund som var merka med namn i halsbandet. Så hadde hunden stukke av. Andre fann hunden hennar og då stod namnet der: «denne tilhører liksom den». Han har brukt den historia ein del gonger. Når Frida kyrkjelydspedagog har noko om dåp, fortel ho kva presten seier når det er dåp og at Jesus har sagt at me skal døypa. Ho snakkar om at nokon døyper seg som små og andre som konfirmantar eller vaksne. Å bli døpt er å bli venn med Jesus. Ho les gjerne bibelforteljinga om når Jesus velsignar barna og snakkar om å «være i Guds omsorg eller i Guds hånd, litt sånn». Når eg spør Vemund trusopplærar kva han vil snakka om dersom han skal undervisa om dåp, svarar han med å visa til dåpssalma «Det skjer et under i verden» (Norsk salmebok, 2013, nummer 591). Dåpen er eit under som kan vera vanskeleg å forstå. Barnet får del i Guds

rike og blir Guds barn. «Jeg vet ikke, altså, jeg tenker at vi blir frelst i dåpen i forhold til at vi får syndene tilgitt i dåpen.»

«Når vi vet det praktiske [...] så kan vi ta inn ganske mye annet» (Selma)

Nina kyrkjelydspedagog trur på det å skapa erfaringar. Det gjeld i samband med dåp, men òg alt elles i kyrkja. Ho ønskjer å «berøre» menneske, og vil gjerne at dei som kjem òg skal få vera aktive. På deira dåpssamlingar skjer det ved at foreldra får tenna lys i lysgloben. Ho innrømmer likevel at dei brukar mange ord. Frida kyrkjelydspedagog sa òg at det helst var det praktiske ved dåpen ho tok opp. Barna får koma og kjenna på dåpsvatnet. Ho er opptatt av at det må gjerast enkelt, slik at det blir forståeleg. Ole kateket brukar mykje bilete viss han skal undervisa om dåpen, og Mons kateket er oppteken av konkretiseringar. Han brukar klatresele for å illustrera hovudmetaforen sin om dåpen, nemleg det å vera knytt fast til Kristus. I undervisning av udøypte konfirmantar brukar han nøkkelen til kyrkjedøra, samling rundt døypefonten og aktivisering av ungdommane gjennom skriving og refleksjon.

Selma kyrkjelydspedagog merkar seg særleg ut med eit sterkt fokus på konkretiseringar når det gjeld dåp. Ho fortel så engasjert om dette at eg tek med eit langt sitat:

Jeg er opptatt av formidling, som sagt, og mitt fokus, altså mine, altså det er barna og de unge som jeg har mest fokus på og som, pedagogen i meg sier det praksisnære er veldig viktig. Så når jeg begynner, når jeg snakker om dåp, så begynner vi ofte helt konkret inne ved døpefonten, så får jeg en medhjelper til å fylle døpefonten med lunka vann. Så står vi ofte i ring så samtalen går. [...] Og da sier jeg ofte at dette [dåpen] er den flotteste gaven som vi kanskje noen gang får i hele vårt liv. Så er vi veldig konkrete med at vi ser på døpefonten, hvilken farge er det? Her er det ikke bronse, men messing, og barna tenker jo dette er gull, det er fantastisk. Og så er det tre fisker der, hvorfor er det fisker der? [...] og så fyller vi i vannet, så kjenner vi etter at dette er lunkent, det er deilig, er det hardt? Nei, det er mykt. Man blir våt og vi må tørke oss. [...] Og særlig når det da [neste søndag] er dåp, så forteller jeg at i morgen kommer en, eller to eller tre babyer og de skal få vann på hodet sitt, og hvorfor er det tre ganger? De får tre ganger, det har de sett, sant? Jo det er Faderen, Sønnen og Den hellige ånd, [...] så kan vi tro at Jesus er med oss hele tiden. Og så legger vi veldig opp til undring. Jeg innleder og så ønsker jeg at barn skal få undre seg selv og fortelle, og da er det en kunst for meg å ikke være så opptatt av hva jeg skal si, men passe på at deres undring slipper til.

Gjennom eit slikt konkret møte rundt døypefonten, får barna konkrete verkemiddel til å henga undervisninga på. Selma fortel om ein slik samtale ho hadde, der eit 8-9 år gammalt barn sa til henne: «Vet du hva, jeg tror òg på Jesus, men jeg fikk ikke vann på hodet mitt da jeg var baby, for jeg ble bare velsignet.» Det førte til at ho fekk fortelja om at dåp skjer i forskjellige alder, og det blei ein viktig refleksjon, ifølge henne sjølv. Kyrkjelyden har såkalla «undreturar» i trusopplæringsplanen sin, og dei har god erfaring med å ta opp dåp på desse samlingane: «Det blir så levende for de, og det blir så konkret, og de har opplevd det såpass mange ganger selv.» Selma legg vinn på levandegjering, konkretisering og det sjølvopplevde. På baysong i møte med foreldre er det òg praktiske ting som er i fokus: «De spør gjerne: Hvordan

foregår dette, hvor kan vi sette barnevognen, hvor kan vi amme, hvor kan vi ta på dåpskjolen, hvor plasserer de oss, hvor skal vi gå inn, hvilken rekkefølge skal vi gå inn i?» Me menneske er slik, tenkjer Selma, at når me kjem inn i ein ny setting ønskjer me å vita mest mogleg om det praktiske. Men «når vi vet det praktiske og er trygge på det, så kan vi ta inn ganske mye annet».

Drøfting

Eg drøftar først korleis dei undervisningstilsette relaterer til formelle føringar i tenesteordning og trusopplæringsplan. Deretter drøftar eg moglege årsaker til at nokre av undervisningsarbeidarane opplever at dei deltek lite i dåpsopplæringa medan andre deltek mykje. Det fører over i undervisningsarbeidarane sitt praksisfokus, relatert til omgrepa formidling, sosialisering og aktiv deltaking. Til slutt set eg fokus på i kva grad identiteten deira er knytt til samarbeid om overlappende oppgåver i dåpsopplæringa og fagfeltet kyrkjeleg undervisning.

Formelle føringar og dåpsopplæring

Ingen av undervisningsarbeidarane viser eksplisitt til formelle føringar for dåpsopplæringa, sjølv om dei indirekte viser til *Gud gir - vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kyrkja*. Det kan hevdast at konteksten for intervjuet var dåpen sin plass i trusopplæringa, og såleis har kanskje ikkje informantane sett det naudsynt å visa meir konkret til planverk. Det er Nina som uttrykkjer sambandet mellom dåp og trusopplæring mest direkte når ho seier at dåpen er grunnlaget for all trusopplæring. Derfor må dåpen vera viktig. Vidare viser ho til at det er hennar ansvar som kyrkjelydspedagog at dåp blir formidla i trusopplæringa. Ho definerer altså dåpsopplæringa som ein del av eige arbeidsområde.

Kva er så dei formelle føringane for undervisningsarbeidarane si deltaking i dåpsopplæringa? Det er berre kateket som har eiga tenesteordning. Der blir dåp eksplisitt nemnt. I § 2 under formålet for katekettenesta heiter det:

Kirkens undervisningstjeneste har som formål å fremme dåpsopplæringen i menigheten, styrke troen hos alle døypte, gi hjelp til livsmestring og kalle til etterfølgelse. Kateketen leder menighetens undervisningstjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere (Barne- og familiedepartementet, 2005).

Katekettenesta har sitt utgangspunkt i dåpen. Det overordna formålet med tenesta er å fremja dåpsopplæringa i kyrkjelyden. Men korleis blir formålet tolka? Blir formuleringa «dåpsopplæring» tolka slik at kateketen sine oppgåver trer i kraft etter at dåpen er gjennomført, medan sjølv dåpsfasen ikkje er kateketen sitt ansvar? I Den norske kyrkja er prest sakramentsforvaltar og den som ifølge ordninga døyper. Historisk sett er det òg presten som har stått for dåpssamtalen (Horgen, 2001: 68), men situasjonen for undervisningstenesta i kyrkjelyden er radikalt endra etter at trusopplæringsreforma blei innført. Når dåpssamtalen blir gjennomført som dåpssamling, er undervisningsarbeidarar ofte med. Annan forskning viser likevel at deira

oppgåver då mest er praktisk informasjon om trusopplæringa og lite om dåpen sitt innhald (Austnaberg, 2019: 53-55).

Sidan verken kyrkjelydspedagog eller trusopplærar har eiga tenesteordning, tolkar eg det slik at deira formål kan seiast å vera avleia av formålet for kateketar. Det tyder at desse òg har eit særleg ansvar for å fremja dåpsopplæringa i kyrkjelyden. Det samla materialet viser at ikkje alle undervisningsarbeidarane tolkar at det å «fremme dåpsopplæringa» nødvendigvis tyder at dei sjølve skal undervisa om dåpen sitt innhald. Det overlét dei vanlegvis til presten.

Gud gir - vi deler. Plan for trosopplæring i Den norske kyrkja er òg ei formell føring for undervisningsarbeidarane, slik denne er konkretisert i dei godkjende lokale trusopplæringsplanane. Planen seier at gjennom dei forskjellige tiltaka i trusopplæringa skal barn og unge læra om dåpen og utrustast til å leva i dåpen. Det er ingen grunn til å tvila på at undervisningsarbeidarane legg til rette for tiltak der dåp er tema. Materialet viser likevel at nokre av undervisningsarbeidarane er tilbakehaldne når det gjeld undervisning om kva dåpen inneber. Det gjeld både i dåpsfasen og i tiltak for eldre barn. Planen slår fast at undervisningsarbeidarane har ansvar for å planleggja og gjennomføra trusopplæringa. Kan det seiast at dei gjennomfører trusopplæringa dersom dei ikkje underviser om dåp som «nådemiddel og grunnlag for trua», slik planen legg opp til? Dei meiner i så fall å gjera dette ved å trekkja inn prest til å undervisa om dåpen. Samarbeid er i seg sjølv positivt, og forskning har vist at dette er viktig for at undervisningsarbeidarar skal bli verande lengre i stillingane sine (Horsfjord et al., 2015: 9). Likevel er det utsegner i materialet som tyder på at nokre av undervisningsarbeidarane vegrar seg for å undervisa om dåpen. Då kan det å delegera dåpsundervisninga til prest tolkast som ein unngåingsmekanisme.

Årsaker til deltaking og manglande deltaking i dåpsopplæringa

Medan nokre av undervisningsarbeidarane opplever at dei underviser lite om dåpen, gjer andre det i stor grad. Både Mons kateket og Selma kyrkjelydspedagog seier i tillegg at dei likar å snakka om dåpen og finn glede i det. I eit kvalitativt materiale er det interessant å utforska kva grunnane kan vera til at dei opplever deltakinga si dåpsopplæringa så forskjellig. *Bakgrunn og individuelle faktorar* kan spela ei rolle, men det har eg ikkje undersøkt systematisk, og kan derfor ikkje trekkja slutningar om ut frå materialet. Ei anna mogleg forklaring er at prestane opplever at dåpsfeltet er så sterkt knytt til eigen identitet at dei *ikkje slepp til* undervisningsarbeidarane. Det kan heller ikkje utelukkast, men det var ikkje noko under mitt møte med kyrkjelydane som tyda på det. Viss det berre var under dåpsfasen at undervisningsarbeidarane overlét undervisninga til prest, var dette meir sannsynleg, men materialet viser at òg under tiltak i trusopplæringa *etter* dåpsfasen tek dei mest opp praktiske ting rundt dåpen. *Utdanningsbakgrunn* og lang erfaring kan kanskje spela ei rolle, men det synest ikkje å vera noko mønster. Av dei to kateketane er det éin som underviser mykje om dåp medan den andre sjeldan gjer det. Begge har lang fartstid som kateketar. Av kyrkjelydspedagogar underviser éi

mykje og dei to andre lite.⁵ Teologisk *kunnskap* om kva dåpen inneber peikar seg ut som ein viktig faktor. Mons seier eksplisitt at han i starten av tenesta si i kyrkja las seg opp på dåpsteologi, og eg oppfattar det slik at Selma òg har jobba med innhaldet. I tillegg har begge to funne berande metaforar for innhaldet i dåpen, som dei brukar så ofte dei kan: «den beste gåva ein kan gi barnet» (Selma) og «det å vera forankra i noko større» (Mons). Nina kyrkjelydspedagog derimot uttrykkjer at ho har vanskar med å finna språk for å uttrykkja kva dåpen inneber, og Frida kyrkjelydspedagog seier ho er usikker på det med dåp. Slike utsegner peiker i retning av manglande kunnskap om dåpen. Det er likevel interessant å sjå på kva dei seier når dei blir utfordra på kva dei sjølve tenkjer om dåpen sitt innhald. Då nemner alle viktige moment i forståinga av dåpen, men samstundes usikkerheit. Ein kan undra på om det ikkje berre er manglande kunnskap i seg sjølv, men usikkerheit på eigen kunnskap og eiga rolle, som gjer at dei ikkje ønskjer å snakka om dåpen så ofte. Likevel skal ein ikkje underslå behovet for meir kunnskap om dåpsteologi. Både Selma og Nina uttrykkjer at dei gjerne skulle lært meir om sider ved dåpsforståinga.

Ein kan likevel spørja seg om undervisningsarbeidarane deltek meir i dåpsopplæringa enn dei gir uttrykk for i si sjøvevaluering. Med det vil eg ikkje så tvil om deira eiga oppleving av deltaking, men peika på ein mogleg diskrepans mellom det dei seier og det dei faktisk gjer. Særleg gjeld dette dersom me òg reknar inn den praksisorienterte involveringa deira i dåpsopplæringa.

Praksisfokus i dåpsopplæringa

Eit markant funn er at undervisningsarbeidarane er sterkt praksisorienterte i måten dei deltek i dåpsopplæringa på. Både Nina og Selma gir pedagogiske argument for dette. Begge er kyrkjelydspedagogar og har lærarbakgrunn. Nina reflekterer over at dei brukar mange ord i kyrkja, medan ho sjølv er særleg opptatt av å «berøre» menneske. Ho ønskjer at foreldre som kjem på dåpssamlingar skal få vera meir aktive, gjennom lystenning og babysong.⁶ Selma sin filosofi er at når me kjenner oss trygge på det praktiske, blir me meir mottakelege for innhaldet i det som skal skje. Derfor fokuserer ho alltid på det praktiske i starten, anten det gjeld barn eller vaksne. Ho legg vinn på prinsipp som levandegjering, konkretisering og det sjølvopplevde. Det er likevel ikkje berre for desse to, som tidlegare har arbeidd som lærarar, at det praktiske ligg nær. Ole kateket har praktiske oppgåver i dåpssamlinga og leitar etter bilete når han skal seia noko om innhaldet i dåpen. Frida kyrkjelydspedagog samlar barna rundt døypefonten og er oppteken av at forklaringane må vera enkle og forståelege. Mons kateket brukar konkrete ting når han underviser om dåp.

---

⁵ Kartlegginga av undervisningstenesta frå 2015 viser eit mangfald av utdanningsbakgrunnar. Variablar som utdanning i forhold til tid i teneste, stillingsstorleik, kor tilfreds ein er med arbeidet og behov for kompetanseutvikling blir analysert ut frå den kvantitative undersøkinga. Grad av deltaking i forskjellige delar av undervisninga blir ikkje kommentert (Horsfjord et al., 2015: 60-82).

⁶ I dåpssamlinga i kyrkjelyden Nina arbeidde, var babysongen ein integrert del av sjølv dåpssamlinga (Austnaberg, 2019: 54).

I forhold til omgrepa formidling, sosialisering og aktiv deltaking, slik dei blir brukte av Fuglseth, Haakedal og Schmidt, har praksisfokuset hos undervisningsarbeidarane mest vekt på *sosialisering*. Her skjer læring først og fremst ved å vera til stades, å ta del gjennom både tale og handling, og få erfaringar (Fuglseth et al., 2012: 60). Dette skjer gjennom arrangement og møtepunkt mellom undervisningsarbeidarane og barna. Undervisningsarbeidarane ønskjer at barna skal kjenna tryggleik i kyrkjerommet, og få erfaringar av korleis den kristne trua blir praktisert. Særleg i måten Selma underviser barna om dåpen på ser me òg ei *aktiv deltaking*, ein læringsdialog mellom ulike meiningsberande element (s. 61), slik som døypefonten, vatnet, orda som blir sagt under dåpen, og teiknhandlingar (handa på hovudet, kross-teiknet). Det blir gitt rom for barna sine eigne refleksjonar, tankar og erfaringar i ekte samtalar.

Det er særleg det som ligg i omgrepet *formidling*, at dei av undervisningsarbeidarane som opplever at dei underviser lite om dåpen, seier dei gjer lite av i dåpsopplæringa. Ifølge Fuglseth, Haakedal og Schmidt inneber formidling at kyrkja sine leiarar har kjennskap til meiningsinnhaldet som ligg i dåpen, at dei har ein legitim autoritet til å overføra dette meiningsinnhaldet til barna, og at dei brukar språket som hovudreiskap for denne overføringa. Omgrepet formidling blir ikkje brukt negativt av Fuglseth, Haakedal og Schmidt. Dei meiner at formidling er ein naudsynt del av pedagogisk verksemd, og at ho bør inngå i målretta læringsløp for barn og unge (s. 60). Eg har i analysen av materialet vist at praksisfokuset er sterkt hos alle undervisningsarbeidarane. Når då nokre av dei vegrar seg for å undervisa om innhaldet i dåpen, her forstått som formidling, kan ein spørja om det er deira pedagogiske grunnsyn som gjer at dei avstår frå å undervisa om dåpsinnhaldet. Tenkjer dei at dei «fremmer dåpsopplæringa» i kyrkjelyden ved å leggja vekt på sosialisering og aktiv deltaking og at det er slik dei ønskjer å utrusta barn og unge til «å leva i dåpen» (Barne- og familiedepartementet, 2005, Kirkerådet, 2010)? Det er mogleg, men det er ikkje noko i materialet som tyder på at undervisningsarbeidarane er usamde med Fuglseth, Haakedal og Schmidt, som seier at formidling kan og bør vera ein del av eit målretta læringsløp. Det synest heller dei tenkjer at prestane har betre kompetanse på dette. Utfordringa kan vera at dei kjenner seg usikre på innhaldet i dåpen og til dels ikkje har funne eit passende språk for å formidla dåpsinnhaldet. Om dei òg er usikre på sin legitime autoritet til å formidla dette (Fuglseth et al., 2012: 60) gir ikkje materialet svar på.

Samarbeid i dåpsopplæringa og fagfeltet kyrkjeleg undervisning

Materialet tyder på eit godt samarbeid mellom prestar og undervisningsarbeidarar. Ole kateket snakkar om at dei har funne ei rollefordeling når det gjeld kven som gjer kva i dåpssamlingane. Selma kyrkjelydspedagog understrekar at ho har eit godt samarbeid med prestane og krediterer soknepresten for den berande metaforen om dåpen som den beste gåva me kan gje barna våre.

Kartlegginga av undervisningstenesta frå 2015 slår fast at mangel på samarbeid er ei sentral utfordring, og bidrar til manglande motivasjon og trivsel (Horsfjord et al., 2015: 115). Mitt materiale teiknar eit godt samarbeid mellom prestar og undervisningsarbeidarar når det

gjeld dåp, men likevel verkar oppgåvefordelinga nokså fastlagt når det gjeld dåpsformidling. Skarsaune ser ei utfordring i at nokre kyrkjelege oppgåver overlappar og kan vera felles for fleire tilsette. Han oppmodar då til drøftingar i staben, slik at dei som har felles identitetsberande oppgåver kan veksla på eller delta saman i desse (Skarsaune, 2019: 205). Dåpsopplæring er ei *overlappende* oppgåve både for prestar og undervisningsarbeidarar (Barne- og familiedepartementet, 2016: §2b; Barne- og familiedepartementet, 2005: §2). Hovudspørsmålet i denne artikkelen er korleis undervisningsarbeidarane erfarer deltakinga si i den lokale dåpsopplæringa, og ein kan spørja om dei ser på arbeid med dåp som ei av sine identitetsberande oppgåver. Skarsaune reflekterer over korleis undervisningsarbeidarar oppfattar fagfeltet kyrkjeleg undervisning og kva identitetsberande oppgåver dei ser som viktigast. Nokre knyter desse til gudstenesta som ein unik stad for læring, andre knyter identiteten til å vera nær menneske og livet, og andre igjen til arbeid med formidling og undervisningsopplegg (Skarsaune, 2019: 205). Basert på kor tilbakehaldne nokre av undervisningsarbeidarane er til å undervisa om dåpen, synest det ikkje som dei ser dåpsopplæring som ei identitetsberande oppgåve. Dette trass i at både tenesteordning og trusopplæringsplan pålegg dei å fremja dåpsopplæringa og utrusta barn og unge til å leva i dåpen.

Skarsaune viser korleis *fagfeltet* for undervisningsarbeidarar har hatt forskjellige namn, og argumenterer sterkt for å nytta omgrepet kyrkjeleg undervisning som ei samlenemning for heile fagfeltet, uavhengig av titlar, finansiering og lokal arbeidsdeling (Skarsaune, 2019: 203-204). Formidling av innhaldet i dåpen høyrer inn under kyrkjeleg undervisning, men spørsmålet er om undervisningsarbeidarane ser på dåpsopplæringa som sitt fagfelt. Historie og tradisjon – det at presten er sakramentsforvaltar, er døypar, og historisk sett har hatt eit eineansvar for dåpsfasen – kan spela ei rolle for korleis undervisningsarbeidarane ser på si deltaking i dåpsopplæringa. Då snakkar me om konstruksjon av profesjonsidentitet over tid, og kanskje profesjonskamp (Fretheim, 2014: 46-47). Dette *kan* vera grunnen til at fleire av undervisningsarbeidarane deltek lite i formidling av dåpen sitt innhald, sjølv om det ikkje er teikn til profesjonskamp i materialet.

Konklusjon

Hovudspørsmålet i artikkelen har vore korleis undervisningsarbeidarane erfarer deltakinga si i dåpsopplæringa i lokalkyrkjelyden. Analysen har vist at fleire av undervisningsarbeidarane sjeldan deltek i formidling av innhaldet i dåpen. Dei ser likevel dåp som viktig og som utgangspunktet for all trusopplæring. Både tenesteordninga for kateket og trusopplæringsplanen gir føringar for deltaking i dåpsopplæringa, men det ser ikkje ut for at undervisningsarbeidarane utan vidare tolkar det å «fremme dåpsopplæringa» eller å utrusta til å «leve i dåpen» som eit ansvar dei sjølve har til å formidla dåpsinnhaldet. Dåpsundervisninga blir vanlegvis delegert til presten. Sjølv om dei fleste har ei klar oppfatning av kva dåpen er og gir, synest det hos nokre å skorta på frimod og språk for å uttrykkja dette på ein sakssvarande måte. Når det gjeld pedagogikk viser analysen eit sterkt fokus på det praktiske og jordnære. Omgrep som sosialisering og aktiv deltaking kan skildra deira deltaking i dåpsopplæringa, medan det

synest som dei i stor grad overlét formidlinga av dåpsinnhaldet til prestane. I liten grad synest undervisningsarbeidarane å knyta identiteten sin til dåpsopplæring og ein lang tradisjon med presten som hovudansvarleg for dåp peikar i retning av at dei ikkje ser dåpsopplæringa som sitt fagfelt innan kyrkjeleg undervisning. Dei som tek del i dåpsformidlinga synest å trivast med det, samstundes som dei òg er sterkt praksisfokuserte i måten dei deltek i dåpsopplæringa på.

Artikkelen byggjer på eit avgrensa materiale. Det hadde vore interessant å inkludera fleire respondentar i *vidare forskning*, for å jamnføra resultata med denne undersøkinga. Er det slik at undervisningsarbeidarar i liten grad deltek i formidling av dåpen sitt innhald? Eit større fokus på observasjon av korleis undervisningsarbeidarar utfører dåpsopplæring i lokalkyrkje-lyden kunne òg gitt verdfulle innsikter i tillegg til denne undersøkinga, som i stor grad baserer seg på intervju.

Kva *implikasjonar* bør denne empiriske undersøkinga få for kyrkjeleg praksis, og særleg det at undervisningsarbeidarane i varierende grad tek del i formidling av innhaldet i dåpen? Først og fremst bør dette funnet drøftast i kyrkjelege stabar: Stemmer det med lokal praksis? Er det slik ein ønskjer at det skal vera? Kva endringar er moglege, ut frå lokal kontekst og tilgjengeleg personell? Innføringa av trusopplæringsreforma har skapt ein ny situasjon for kyrkjeleg undervisning. Kva konsekvensar bør det få for korleis ein tenkjer om dåpsopplæring? Eit forslag kan vera at dåpsfase og dåpsopplæring i lokal plan for trusopplæring i sterkare grad blir eit fellesansvar for staben, som på jamn basis blir drøfta og evaluert. Samarbeidet om dåpen bør halda fram, men basert på grundige refleksjonar der alle partar blir tatt på alvor, til beste for barn og unge.

Litteratur

- Alfsvåg, K. (2019). Er dåpen nødvendig til frelse? Om forholdet mellom dåpsforståelse og samtidskontekst. *Teologisk Tidsskrift* 8 (3). Retrieved from https://www.idunn.no/tt/2019/03/er_daapen_noedvendig_til_frelse
- Austnaberg, H. (2018). utfordringar for prestar og undervisningsmedarbeidarar i dåpsarbeidet i Den norske kyrkja. *Scandinavian Journal for Leadership and Theology*, 5.
- Austnaberg, H. (2019). Dåpssamlingar i Den norske kyrkja. *Tidsskrift for Praktisk Teologi*, 35(1), 51-61.
- Barne- og familiedepartementet. (2005, 2019-05-03). Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for kateketer. Retrieved from <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-11-20-1894>
- Barne- og familiedepartementet. (2016). Tjenesteordning for menighetsprester. Retrieved from <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2016-04-11-1814>
- Bispemøtet. (2020a, 2020-01-09). Dette er Bispemøtets dåpstekst. *Vårt Land*. Retrieved from <https://www.vl.no/nyhet/dette-er-bispemotets-dapstekst-1.1644572>
- Bispemøtet. (2020b). *Livstegnet. Et hefte om dåpen*. Oslo: Den norske kirke, Bispemøtet. Retrieved from www.kirken.no/bm

- Brinkmann, S. (2014). Unstructured and Semi-Structured Interviewing. In P. Leavy (Ed.), *The Oxford Handbook of Qualitative Research* (pp. 277-299). Oxford: Oxford University Press.
- Fretheim, K. (Ed.) (2014). *Ansatte og frivillige. Endringer i Den norske kirke* (Vol. 3). Oslo: IKO-forlaget.
- Fuglseth, K., Haakedal, E., & Schmidt, U. (2012). *Lokale trusopplæringsplanar: innhald og prosess* (Vol. 2012:3). Oslo: Stiftelsen kirkeforskning.
- Graff-Kallevåg, K. (2015). *The triune God and baptism: an analysis and discussion of the relationship between the Trinity and baptism in the theology of Robert W. Jenson and Catherine M. LaCugna*. Det teologiske menighetsfakultet, Oslo.
- Hammar, A. K. (2009). *Skapelsens mysterium, skapelsens sakrament: dopteologi i mötet mellan tradition och situation*. (22), Uppsala Universitet, Uppsala.
- Hammersley, M. (2012). *What is Qualitative Research?* (1 ed.). London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Hegstad, H. (2008). Teologien i reformen. In O. Hauglin, H. Lorentzen, & S. D. Mogstad (Eds.), *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet: evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform* (pp. 73-91). Bergen: Fagbokforlaget
- Hegstad, H. (2017). Dåpen som hendelse og prosess. *Teologisk Tidsskrift* 8 (3), 176-194.
- Hegstad, H. (2019). *Dåpen: en nådens kilde*. Oslo: Verbum akademisk.
- Hegstad, H. (2020). Å snakke om dåp så folk forstår. *Luthersk Kirketidende*, 155 (3), 77-79.
- Horgen, H. (2001). *All makt i himmel og på jord: en undersøkelse av presters og kateketers rolle mellom embete og råd i menighetens undervisningstjeneste*. Korgen: Olavsstipend.
- Horsfjord, H., Sørensen, T., Heiene, G., Leganger-Krogstad, H., & Holmqvist, M. (2015). *Kompetanse, utdanning og motivasjon: en kartlegging av undervisningstjenesten i Den norske kirke* (Vol. 1:2015). Oslo: Det teologiske menighetsfakultet.
- Høeg, I. M. (2008). *"Velkommen til oss": ritualisering av livets begynnelse*. (PhD), Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Bergen, Bergen.
- Høeg, I. M. (2011). Kjønn og folkelig dåpsteologi. *Din: tidsskrift for religion og kultur* (1), 65-78.
- Høeg, I. M., & Gresaker, A. K. (2015). *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet: nedgang i oppslutning om dåp i Oslo bispedømme* (Vol. 2015:2). Oslo: KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Kirkemøtet. (2015). *Undervisningstjenesten i Den norske kirke*. Paper presented at the Kirkemøte, Trondheim.
- Kirkerådet. (2010). *Gud gir - vi deler. Plan for trusopplæring i Den norske kyrkja*. Oslo: Den norske kirke.
- Klevmoen, B. K. (2016). *Jeg skinner når du skinner. En empirisk undersøkelse om tverrfaglig samarbeid i stab om gudstjenesten i trosopplæringen i Den norske kirke*. (Master i diakoni), VID vitenskapelige høgskole, Oslo.
- Leavy, P. (2014). Introduction. In P. Leavy (Ed.), *The Oxford Handbook of Qualitative Research* (pp. 1-13). Oxford: Oxford University Press.
- Moe, I. K. (2016). *Jeg - skapt i Guds bilde og synder: en analyse og drøfting av menneskesynet i den norske kirkes dåpsliturgi*. (Master thesis), Det teologiske menighetsfakultet, Oslo.
- Norheim, B. E. H. (2012). Det som skjer i dåpen og det som skjer etter dåpen – Menneskesynet i dåpsliturgien (2011) og Plan for trusopplæring (2010) for Den norske kyrkja. *Teologisk Tidsskrift*, 1 (04), 358-376.

- Norsk salmebok. (2013). Norsk salmebok 2013: for kirke og hjem = for kyrkje og heim. Stavanger: Eide forlag.
- Rafoss, T. W. (2016). *Et religiøst landskap i endring: oppslutning om dåp på Østre Romerike* (Vol. 2016:2). Oslo: KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Schmidt, U. (2012). *Stillinger, kompetanse, samarbeid: om samarbeid og tverrfaglighet mellom stillingstyper og fagområder i trosopplæringsreformen* (Vol. 2012:2). Oslo: KIFO Stiftelsen kirkeforskning.
- Skarsaune, H. (2019). Oppdrag, identitet og samarbeid; kateket i praksis gjennom 50 år. *Prismet*, 70 (3), 199-206.
- Sommerfeldt, A. (2020, 2020-06-10). Vår veileder savner ikke bibelsk forankring. *Vårt Land*.
- Tinderholt, S. (2013). *Dåp i dag: foreldres motivasjon og opplevelse av å bringe barn til dåp - en kvalitativ empirisk undersøkelse*. (Master thesis), Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo.
- Valen-Sendstad, J. (2013). *Er dåp en forutsetning for å delta i nattverden? En systematisk teologisk drøftelse av sammenhengen mellom dåp og nattverd*. (Master in theology), Det teologiske menighetsfakultet, Oslo.
- Vikre, M. S. T. (2017). *Et bidrag til en fadderteologi*. (Master thesis), Det teologiske menighetsfakultet, Oslo.

Hans Austnaberg (f. 1956) er professor i praktisk teologi ved VID vitenskapelige høyskole. Han har vore høyskolelektor ved Høyskolen i Stavanger, kapellan i Time kommune og tilsett ved Misjonshøyskolen, seinare VID vitenskapelige høyskole, frå 2006. Austnaberg har leia fleire prosjekt i tilknytning til trosopplæringsreforma i Den norske kyrkja og produsert bøker og artiklar i samband med dette. Han har òg forska på eksorsisme og homiletikk i ei vekkingsrørsle på Madagaskar, knytt til den gassisk-lutherske kyrkja, der han òg har vore misjonsprest i 9 år. E-post: hans.austnaberg@vid.no.